

УДК 82.09:929*Чугуй

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2022.3.8>**Ірина ФЕСЕНКО**

кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна, 61057
ORCID: 0000-0001-8340-2192

Iryna FESENKO

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor from the Humanities and Art History Department, Kharkiv State Academy of Culture, Bursatsky Uzviz, 4, Kharkiv, Ukraine, 61057
ORCID: 0000-0001-8340-2192

ДРАМАТУРГІЧНИЙ ДИСКУРС ОЛЕКСІЯ ЧУГУЯ В ОЦІНЦІ КРИТИКИ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА**THE DRAMATIC DISCOURSE OF OLEKSIY CHUGUY'S IN THE EVALUATION OF CRITICISM AND LITERARY COURSES**

У статті проаналізовано погляди літературних критиків на сучасну українську драматургію, зокрема на драматургічний дискурс Олексія Чугуя. Об'єктом дослідження стали передусім літературно-критичні праці двотисячних років, націлені на висвітлення ідейно-художньої своєрідності окремих п'єс драматурга («Лісові гості», «Нескорений собор», «Степовий орел», «Червона рута», «Червоний смерч», «Кримські русалки»).

Зазначено, що серед численних розвідок останніх років, присвячених художньому доробку Олексія Чугуя, спостерігається загальна тенденція до прочитання драматургічних творів митця крізь призму їх семантичних особливостей, провідних мотивів, певних елементів поетики тощо. До аналізу залучаються передусім наукові статті А. Новикова, О. Телехової та І. Куриленко (Фесенко), оскільки саме вони висловлюють чітке концептуальне бачення драматургічних текстів О.П. Чугуя, які можуть стати в нагоді не лише викладачам вищої та середньої школи, а й усім шанувальникам і майстрам художнього слова, музики та театрального мистецтва, а відтак, заслуговують на сценічне втілення.

Підкреслено, що в численних наукових студіях дослідників високо оцінюється художню вартість аналізованих п'єс О.П. Чугуя, переважна більшість з яких вирізняється своєю актуальністю, оскільки відкриває сучасному читачеві правду про політику радянського режиму, яка багато років приховувалася від українського народу. Доведено, що заслуга Чугуя-драматурга передусім у тому, що сюжет його багатьох п'єс побудований на фактах реальної дійсності, без будь-яких недомовок, навіть художнього домислу.

Закцентовано увагу на тому, що сучасне літературознавство висвітлює не лише художню своєрідність п'єс О.П. Чугуя, а й біографічні факти українського драматурга (його світогляд, мораль, уподобання, темперамент), які розцінюються дослідниками передусім як своєрідний ключ до творчого доробку митця, в якому часто прочитуються автобіографічні мотиви.

Також окреслено перспективи для подальшого, більш поглибленого, прочитання творів О.П. Чугуя як цілісних і художньо-неповторних зразків у контексті багатогранного драматургічного доробку митця.

Ключові слова: драматургічний дискурс, літературний критик, літературно-критичні праці, літературознавство, творчий доробок.

The article analyzes the views of literary critics on modern Ukrainian drama, in particular on the dramaturgical discourse of Oleksiy Chuguy's. The object of the study was primarily the literary and critical works of two thousand years, aimed at highlighting the ideological and artistic originality of the playwright's individual plays ("Forest Guests", "Invincible Cathedral", "Steppe Eagle", "Red Ruta", "Red Tornado", "Crimean Mermaids").

It is noted that among the numerous explorations of recent years devoted to the artistic work of Oleksiy Chuguy, there is a general tendency to read the dramatic works of the artist through the prism of their semantic features, leading motives, certain elements of poetics, etc. First of all, the scientific articles of A. Novikov, O. Telekhova and I. Kurylenko (Fesenko) are included in the analysis, since they express their conceptual vision of O. Chuguy's dramatic texts, which can be useful not only for teachers of higher and secondary schools, but also for everyone to fans and masters of the artistic word, music and theatrical art, and therefore deserve a stage embodiment.

It is emphasized that the artistic value of the analyzed plays of O.P. Chuguy is highly appreciated in numerous scientific studios of researchers, the vast majority of which are distinguished by their relevance, as they reveal to the modern reader the truth about the policy of the Soviet regime, which was hidden from the Ukrainian people for many years.

It has been proven that the merit of Chuguy the dramatist is primarily that the plot of many of his plays is based on the facts of real reality, without any misunderstandings, even artistic conjecture.

Attention is also focused on the fact that modern literary studies illuminates not only the artistic originality of O.P. Chuguy's plays, but also the biographical facts of the Ukrainian playwright (his outlook, morals, preferences,

temperament), which are considered by researchers primarily as a kind of key to the creative work the artist, in which, in turn, autobiographical motifs are often read.

Prospects for a further, more in-depth reading of O. Chuguy's works as integral and artistically unique examples in the context of the artist's multifaceted dramatic work are also outlined.

Key words: dramaturgical discourse, literary critic, literary and critical works, literary studies, creative work.

Постановка проблеми. Олексій Прокопович Чугуй – талановитий філолог-професіонал, вчений-літературознавець, самобутній український драматург, який по праву заслуговує на пошану й визнання як у колі колег, так і в колі учнів та друзів. Його численний творчий доробок, що налічує чимало різножанрових творів: і комедії («Замах на Чорта», «Юні чарівниці»), і трагедії («Сибірська дума», «Кривава прем'єра», «Чорна троянда», «Кримські русалки»), і трагікомедії («Червоний смерч» (що складається із двох частин – «Бенкет голодних» та «Весілля людодів»), «Вершина кохання», «Агонія дракона», «Знищити місто»), і драми («Лісові гості», «Велике пророцтво», «Зрадлива доля» тощо), на сьогодні потребує серйозного послідовного дослідження та чіткого наукового обґрунтування. Тож, зважаючи на актуальність означеного проблемного поля, з'ясуємо наскільки активним є науково-дослідницький інтерес сучасного українського літературознавства до драматургії Олексія Чугуя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатогранна особистість Олексія Чугуя на сьогодні вже привертала увагу деяких дослідників. Так, наприклад, його творчий доробок у різний час досліджувало чимало науковців, зокрема А. Новиков, Т. Конончук, Т. Вірченко, О. Телехова, І. Куриленко (Фесенко), Р. Тхорук та інші. Утім узагальненої розвідки, в якій би було здійснено наукову рецепцію драматургічного доробку митця, ще не маємо.

Мета статті – дослідити наукову рецепцію творчості Олексія Чугуя в працях українських літературознавців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед численних розвідок останніх років, присвячених художньому доробку Олексія Чугуя, спостерігається загальна тенденція до прочитання драматургічних творів митця крізь призму їх семантичних особливостей, провідних мотивів, певних елементів поетики тощо. Передусім заслуговують на увагу наукові філософування А.О. Новикова – доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Його перу належать ґрунтовні розвідки «Театр абсурду Олексія Чугуя»: про п'єсу-диалогію «Червоний смерч» (2013), «До ювілею драматурга»

(2015) та «Дискурс національно-визвольних змагань в сучасній українській драматургії (за матеріалами творів М. Куця та О. Чугуя)» (2015). Цінною, на нашу думку, щодо розуміння художнього дискурсу драматурга є остання студія з вищезазначених, в якій дослідницький інтерес А.О. Новикова привертає увагу драма О. Чугуя «Лісові гості» (2013), на матеріалі якої досліджено трагічну сторінку героїчної боротьби Української повстанської армії з більшовицькою владою у 40–50-х роках ХХ століття. Порівнюючи сюжетні колізії п'єси Олексія Чугуя з текстом іншого сучасного драматурга Миколи Куця – «Карпатський самурай» (2012), літературознавець наголошує, що дія в п'єсі «Лісові гості» відбувається теж на теренах Західної України, але дещо раніше – відразу після закінчення Другої світової війни. До того ж Олексій Чугуй, на відміну від свого попередника, за словами дослідника, більш переконливо змалював образ радянського вояка, який переходить на бік повстанців. Відтак, осмислюючи художню своєрідність п'єси «Лісові гості», А.О. Новиков і зосереджує передусім увагу на поведінці головного героя твору – майора Червоної армії Романа Бойчука. Уважне прочитання драми О. Чугуя дозволяє науковцю стверджувати, що в душі головного героя відбувається складний внутрішньо-психологічний процес: «Всього за кілька днів у своєму світогляді він проходить складний шлях – від беззастережно відданого владі радянського офіцера до свідомого борця з комуністичним режимом. Такому відносно швидкому «протверезінню» сприяли, ясна річ, не тільки ті обставини, що відомі зі змісту п'єси (батька радянська влада розстріляла «за те, що вчинив опір, коли забирали в нього нажиті багаторічною важкою працею землю і худобу»; матір «запроторили до Сибіру», де вона, імовірно, й згинула; а наречену Мар'янку згвалтували і теж силоміць вивезли з рідного краю – І.Ф.). Неабияке значення тут має те, що до вересня 1939 року герой О. Чугуя мешкав на території, яка не входила до складу Радянського Союзу, а отже, у дитячі й підліткові роки, коли людина формується як особистість, його свідомість не була зомбована марксистсько-ленінською ідеологією. Прокомуністичні погляди Романа Бойчука були, імовірно, не такими міцними, як у тих, хто навчався в радянській школі, пройшов через піонер-

ську й комсомольську організації. Так званою радянською людиною він став у зрілому віці, перебуваючи в лавах Червоної армії. А тому різка зміна світоглядних позицій героя під впливом згаданих раніше чинників – явище цілком реальне» [3, с. 260].

Реалістичними, за слухними спостереженнями А.О. Новикова, є й інші персонажі О. Чугуя. У цьому контексті літературознавець цілком доречно згадує діда центрального персонажа – Захара Бойчука, який «не має жодних сумнівів відносно того, хто є справжнім захисником українського народу, а хто його ворог. Він мав можливість не тільки пересвідчитися у цьому на власні очі, а й відчути, так би мовити, навласній шкурі. Відтак закономірно, що Захар і сам симпатизує лісовим гостям, і намагається обернути у свою віру внука» [3, с. 260].

Узагальнюючи ж результати своїх літературознавчих пошуків, А.О. Новиков акцентує увагу на значущості п'єси О. Чугуя «Лісові гості», яка виконує не тільки естетичну функцію, а й виступає в ролі своєрідного навчального посібника з української історії, що до недавніх часів мала чимало білих плям. Особливої актуальності ця п'єса, за словами науковця, набуває «на тлі тих буремних подій, що відбуваються в нашу добу, але тепер уже на східних теренах України. Паралелі очевидні. Більше того, теперішні борці за незалежну Українську державу мають завершити ту справу, яку розпочали їхні попередники» [3, с. 261].

Серед літературно-критичних праць останніх років, присвячених драматургічному дискурсу О. Чугуя, заслуговує на увагу стаття О.П. Телехової «Драматургія О.П. Чугуя: інсценізація роману О. Гончара «Собор»» (2019). Авторка розвідки – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, свій дослідницький інтерес фокусує навколо драми «Нескорений Собор» (2003), яка, на її думку, є однією з найкращих інсценізацій роману «Собор» О. Гончара. За словами О.П. Телехової, Олексій Чугуй влучно помітив виразний драматургізм роману О. Гончара «Собор», що «чітко простежується не лише у виборі конфлікту, а й у сюжетно-композиційних прийомах, творенні характерів та побудові діалогів», які «відповідають усім вимогам драматургічного жанру і є виразним словесним поєдинком, а не звичайною розмовою дійових осіб, що нерідко зустрічається в прозових творах» [4, с. 31]. Цим, власне, і пояснюється бажання Чугуя-драматурга максимально точно, дотри-

муючись основної сюжетної лінії роману, передати ідейно-художнє багатство прозового твору засобами драматургічного жанру.

Завершуючи ж свої спостереження над трансформацією епічного твору в драматургічний, О.П. Телехова акцентує увагу й на особливості ремарок інсценізації О. Чугуя: «Вони цілком відповідають вимогам драматургічної поетики, є максимально лаконічними, майже повністю позбавлені словесних образних засобів, незважаючи на надзвичайно багату палітру їх використання в романі найвидатнішого прозаїка другої половини ХХ сторіччя» [4, с. 33]. До того ж у своїх фінальних літературознавчих ремарках дослідниця цілком слушно наголошує, що інсценізація роману О. Гончара «Собор», здійснена О. Чугуєм, заслуговує сценічного втілення не лише професійними акторами, а й аматорськими колективами вищої та середньої школи, які постійно потребують оновлення репертуару для патріотичного виховання молоді.

До ґрунтовного наукового осмислення драматургічному дискурсу О.П. Чугуя вдається також автор цієї статті І.А. Куриленко (Фесенко) – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства Харківської державної академії культури. Так, художня парадигма п'єси О.П. Чугуя аналізується в ряді розвідок, опублікованих у 2019 – 2021 рр.: «Багатогранність таланту О.П. Чугуя: учителя, літературознавця, драматурга» (2019), «П'єса «Степовий орел» О.П. Чугуя – зразок драматургічного портрета в жанровій системі біографічної творчості письменника» (2019), «Правдиве зображення життєвого і творчого шляху І.П. Котляревського в драмі-диалогії «Степовий орел» О. Чугуя» (2020), «Особливості біографічного дискурсу в літературній творчості О.П. Чугуя (на матеріалі п'єси «Червона рута»)» (2020), «Рецепція мотиву голодомору 20-х років ХХ століття в драматургічному доробку О.Чугуя (на матеріалі п'єси-диалогії «Червоний смерч»)» (2021), «Своєрідність віддзеркалення теми депортації у творчості О.П. Чугуя (на матеріалі п'єси «Кримські русалки»)» (2021).

У цих численних наукових студіях дослідниця високо оцінює художню вартість аналізованих п'єс О.П. Чугуя, які «вирізняються своєю актуальністю, оскільки відкривають сучасному читачеві правду про політику радянського режиму, яка багато років приховувалася від українського народу» [7, с. 138]. Відтак заслуга драматурга, як цілком слушно зауважує І.А. Куриленко (Фесенко), передусім у тому, що сюжет його багатьох п'єс побудо-

ваний на фактах реальної дійсності, без будь-яких недомовок, навіть художнього домислу. Так, наприклад, завдяки наполегливому опрацюванню розсекречених радянських архівів Олексій Чугуй у п'єсі «Червоний смерч» (2001) майстерно розкриває численні варварські злочини проти людства, скоєні тогочасним урядом, зокрема поширює правду про голодомор 20-х років XX століття: крізь призму цікавих образів політпрацівників найвищого рівня – секретарів Центрального комітету компартії та міністрів силових структур Радянського Союзу, їх негуманістичної поведінки відкриває нові замовчувані факти та подає детальний аналіз причин цього штучного масового феномена, що спричинив загибель мільйонів українців [7, с. 138].

До того ж у своїх статтях І.А. Куриленко (Фесенко) вважає за необхідне проаналізувати специфіку біографічного жанру у творчому доробку О.П. Чугуя, адже, на її думку, саме драматургічний портрет (написаний на основі життя й творчості видатних людей – письменників, музикантів, режисерів, громадських діячів) є улюбленим жанром літературної творчості митця, який ілюструє його високий рівень художньої майстерності. Особливо цікавими видаються спостереження авторки щодо драматургічних портретів відомого українського співака, композитора-виконавця та поета 70-х років XX століття В. Івасюка (створеного драматургом у п'єсі «Червона рута» (2010)), а також засновника нової української літератури, автора невмирущих творів – «Енеїда» та «Наталка Полтавка» – І. П. Котляревського (створеного у драмі-дилогії «Степовий орел» (2011)). У даному контексті дослідниця вважає за доцільне зацентрувати увагу на високій діалогічній та монологічній майстерності О.П. Чугуя у змалюванні художніх портретів означених п'єс, які, на її думку, «є правдивим відображенням реальної дійсності, незважаючи на використання деяких елементів художнього домислу» [6, с. 292].

Треба зазначити, у вищезазначених розвідках І.А. Куриленко (Фесенко), висвітлюється не лише художня своєрідність п'єс О.П. Чугуя, а й біографічні факти самого драматурга (його світогляд, мораль, уподобання, темперамент), які розцінюються дослідницею передусім як своєрідний ключ до творчого доробку митця, в якому, у свою чергу, часто прочитуються автобіографічні мотиви. Зокрема в статті «Багатогранність таланту О.П. Чугуя: учителя, літературознавця, драматурга» (2019) розкрито секрети його педагогічної майстерності, що полягають у виразній, емоційній методиці викладання, сценічному темпераменті, творчій енергетиці, щирому гуморі, високій професійності, безмежній відданості обраній справі та особливій любові до студентів; зосереджено увагу на інтересах Олексія Чугуя до театрального мистецтва, зокрема зазначається, що він брав активну участь у концертах сільських аматорських колективів, декламуючи художні твори, а також заявив про себе як неперевершений актор аматорських колективів; визначено коло наукових інтересів, що фокусуються навколо знакових постатей в історії української літератури – І. Карпенка-Карого, Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ'яненка та О. Гончара. У своїх літературознавчих пошуках дослідниця доходить висновку, що Олексій Прокопович Чугуй «належить до унікальних людей, осяяних внутрішнім світлом і моральною чистотою, учитель для нього – це не просто професія, це невід'ємна частинка його «Я», це поетичний стан його душі, що спонукає до постійної невтомної творчості – як наукової, так і драматургічної» [1, с. 38].

Висновки. Отже, ґрунтовно дослідивши наукову рецепцію творчості О. Чугуя в працях українських літературознавців, можна стверджувати, що серед численних розвідок останніх років, присвячених художньому доробку драматурга, спостерігається загальна тенденція до прочитання драматургічних творів митця крізь призму їх семантичних особливостей, провідних мотивів, певних елементів поезики тощо.

Література:

1. Куриленко І.А. Багатогранність таланту О. П. Чугуя: учителя, літературознавця, драматурга. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. Вип. 80. 2019. С. 35–39.
2. Куриленко І.А. П'єса «Степовий орел» О. П. Чугуя – зразок драматургічного портрета в жанровій системі біографічної творчості письменника. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія: Філологія*. Вип. 81. 2019. С. 118–122.
3. Новиков А.О. Дискурс національно-визвольних змагань в сучасній українській драматургії (за матеріалами творів М. Куця та О. Чугуя). Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: зб. наук. пр. № 1 (13). Рівне, 2015. С. 255–261.
4. Телехова О. П. Драматургія О. П. Чугуя: інсценізація роману О. Гончара «Собор». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. Вип. 80. 2019. С. 30–34.

5. Фесенко І.А. Правдиве зображення життєвого і творчого шляху І.П.Котляревського в драмі-дилогії «Степовий орел» О. Чугуя. *Культура України* : зб. наук. пр. Харків. держ. акад. культури. Вип. 69. 2020. С. 125–131.

6. Фесенко І.А. Особливості біографічного дискурсу в літературній творчості О.П. Чугуя (на матеріалі п'єси «Червона рута»). *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузів. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І.Я. Франка. Серія: *Мовознавство. Літературознавство*. Вип. 31. Т. 2. 2020. С. 288–293.

7. Фесенко І.А. Рецепція мотиву голодомору 20-х років ХХ століття в драматургічному доробку О.Чугуя (на матеріалі п'єси-дилогії «Червоний смерч»). *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузів. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені І.Я. Франка. Серія: *Мовознавство. Літературознавство*. Вип. 36. Т. 3. 2021. С. 137–142.

8. Фесенко І.А. Своєрідність віддзеркалення теми депортації у творчості О.П.Чугуя (на матеріалі п'єси «Кримські русалки»). *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Мовознавство і літературознавство: міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика»*. Вип. 38. Т. 3. 2021. С. 105–111.

References:

1. Kurilenko, I.A. (2019) Bagatogrannist talantu O. P. Chuhuia: uchytelia, literaturoznavtsia, dramaturga. [Versatility of O.P.Chuguy's talent: teacher, literary critic, playwright]. Bulletin of Kharkiv National University named after V.N.Karazin. Series "Philology", 80, 35–39. Kharkiv [in Ukrainian].

2. Kurylenko, I.A. (2019) Piesa "Stepovyi orel" O.P. Chuhuia – zrazok dramaturhichnoho portreta v zhanrovii systemi biohrafichnoi tvorchosti pysmennyka [The play "Steppe Eagle" by O.P. Chuguy is an example of a dramatic portrait in the genre system of the writer's biographical work]. Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Series "Philology", 81, 118–122. Kharkiv [in Ukrainian].

3. Novikov, A.O. (2015) Diskurs nacionalno-vizvolnih zmagani v suchasniy ukrayinskij dramaturgiyi (za materialami tvoriv M. Kucya ta O. Chuguya). Psihologo-pedagogichni osnovi gumanizaciyi navchalno-vivnogo procesu v shkoli ta VNZ : zb. nauk. prac., 1 (13), 255–261. Rivne [in Ukrainian].

4. Telekhova, O.P. (2019) Dramaturhiia O.P.Chuhuia: instsenizatsiia romanu O. Honchara "Sobor". [Playwriting by O.P. Chuguy: staging of the novel "The Cathedral" by O. Honchar] Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin. Series "Philology", 80, 30–34. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Fesenko, I.A. (2020) Pravdyve zobrazhennia zhyttievoho i tvorchoho shliakhu I.P.Kotliarevskoho v dramy-dylohii "Stepovyi orel" O. Chuhuia [A true depiction of the life and creative path of I.P. Kotlyarevsky in the drama-dilogy "Steppe Eagle" by O. Chuguy]. Culture of Ukraine: coll. of science Ave. / Kharkiv. State Acad. Cultures, 69, 125–131. Kharkiv [in Ukrainian].

6. Fesenko, I.A. (2020) Osoblyvosti biohrafichnoho dyskursu v literaturnii tvorchosti O.P. Chuhuia (na materialy piesy "Chervona ruta") [Peculiarities of biographical discourse in the literary work of O.P. Chuguy (based on the play "Red Ruta")]. Current issues of humanitarian sciences: interuniversity. coll. of science avenue of young scientists Drohobych State Pedagogical University named after I.Ya. Franko. Series: Linguistics. Literary studies, 31, (Vols. 2), 288–293. Drohobych [in Ukrainian].

7. Fesenko, I.A. (2021) Retseptsiia motyvu holodomoru 20-kyh rokiv KhKh stolittia v dramaturhichnomu dorbku O. Chuhuia (na materialy piesy-dylohii "Chervonyi smerch") [Reception of the motif of the famine of the 20s of the 20th century in the dramaturgy of O. Chuguya (based on the material of the dilogy play "The Red Tornado")]. Current issues of humanitarian sciences: interuniversity. coll. of science avenue of young scientists Drohobych State Pedagogical University named after I.Ya.Franko. Series: Linguistics. Literary studies, 36, (Vols. 3), 137–142. Drohobych [in Ukrainian].

8. Fesenko, I.A. (2021) Svoieridnist vidzeralennia temy deportatsii u tvorchosti O.P. Chuhuia (na materialy piesy "Krymski rusalky") The peculiarity of the reflection of the topic of deportation in the work of O.P. Chuguy (based on the play "Crimean Mermaids"). Current issues of humanitarian sciences: interuniversity. coll. of science avenue of young scientists Drohobych State Pedagogical University named after I.Ya. Franko. Series: Linguistics. Literary studies, 38, (Vols. 3), 105–111. Drohobych [in Ukrainian].